

tako res poimenovali priseljenci od tam – morda zidarji, kajti ljudski glas pravi, da so Dane zidali Italijani? Poleg tega nekateri najpogostejši priimek v naših Danah – Kandare – povezujejo z italijansko besedo »candela« – sveča... A je hkrati res, da imamo Devinov po vsej Sloveniji najmanj pol ducata, Dane pa še kakšne več... Uganka je pretežka za nedeljsko popoldne in ostaja brez pravega odgovora.

Struga Obrha, ki se začne v dveh krakih daleč na vzhodu in jugu in se tu slikovito vijuga preko polja proti požiralnikom, je danes ovenčana z belimi oblaki cvetočega črnega trna; drugo grmovje, ki jo tudi tukaj gosto obrobja, prav kot kotanje, v katerih je polno vode, je še vedno temnosivo ali črno. Toliko vode kot zdaj, pravijo, že dolgo ni bilo.

Za roko se Devin drži z Ulako, ki pa je pritlikavka, da o Nadleškem hribu tam naprej ne zgublamo besed: ravnolično toliko ju je, da med sabo lahko držita cerkev sv. Martina in idilično pokopališče z grobovi slikarja **Lojzeta Perka**, ljudskega pisatelja **Matevža Haceta** in še kakšnega znanega Starotržana ali Podcerkljana, Nadleščana ali oddaljenega Markovljana. Za slednje, ki nikoli niso premogli ne cerkve ne trgovine, do nedavnega še gostilne ne – pač pa imajo dva starodavna in imenitna mlina – privoščljivo pripovedujejo, da morajo zato tako daleč pokopavati svoje mrtve, ker so se pri urejanju pokopališča v bližnjem Viševku spuntali in niso hoteli voziti zemlje zanj... Prav jim bodi! Podcerkavska zvonova pri sv. Martinu, za katera zgodovinski viri navajajo, da sta visela najprej v cerkvi sv. Petra na Ulaki, pa ljudski glas takole oponaša, ko zvonita »h mrliču«:

*»S kou-cam ze nim,
pa u jam-co ž nim!*

*S kou-cam ze nim,
pa u jam-co ž nim!«*

Njim v spomin

VERA PIPAL

*Nocoj na grobovih
svečke gorijo.
Za tiste, ki več jih
v gore ne bo –
svečke prižgalo je
modro nebo.
Vrhovi vedo,
koliko stopinj je
za vedno obstalo,
koliko življenj se
prehitro končalo.
Njim v spomin
nemo stojijo,
njim v spomin
gore molčijo.*

Kakšni trdi ljudje so tod doma, da se še iz smrti norca delajo?!

Je pa res, da je zgodovina obeh pritlikavcev bogata: Nadleški hrib se hvali s komaj zaznavnimi ostanki neke rimske gradnje in na drugi strani v Nadlesku znamenito staro fresko v cerkvi sv. Jedrt; Ulaka pa z (odnešenimi) izkopaninami iz prazgodovinskega Japodskega mesta Terpo, s povsem izginulo cerkvijo sv. Petra in mogočnim spomenikom žrtvam NOB iz vse doline, ki sta ga postavila arhitekt **Glanz** in kipar **Kalin**. Živ pa je tudi še žalosten spomin na medvojne italijanske poboje talcev v njenih gmajnah.

Podcerkev, obdana s prav takimi starimi sadovnjaki kot Dane, pa se od sv. Martina razteza dol po hribu prav do tiste točke, kamor voda zanesljivo nikoli ni prihajala. Brez pasočih se konj pod sabo ne bi bila, kar je... Z juga tudi njo strogo gleda Snežnik, z zahoda pa jo obdajajo mila zelena polja, preko katerih se še včasih spomladi in jeseni razlije voda iz Obrha. Takrat se v njej zamišljeno ogledujejo Javorniki... in o tem bi človek, ki je tu preživel otroštvo, lahko razneženo pripovedoval brez konca...

PRIPOVEDI ZA KONEC, POPOTNIKU ZA ZAČETEK

Če prideš od daleč, lahko izstopiš iz avtobusa v Starem trgu in jo čez Mandrge in Ulako mahneš proti Podcerkvi in naprej na Devin ter proti večeru v Danah, pri Var'hu ali celo na Gornjem Jezeru spet sedeš nanj. Za kaj daljšega si lahko omisliš še skok na Križno ali Racno goro, morda na Loški grad. Lahko se poti lotiš bolj zahtevno: iz Starega trga do Markovca, zlezeš na Racno goro – copniško in padalsko odskočišče loške regije (lahko jo tudi izpustiš), nato proti Knežji njivi in čez Kneška vrata mimo Vodice v stari Lož – mimogrede skočiš gor na slikovite ruševine Pustega ali Loškega gradu – nato čez Grič-kapelico in Podlož na Križno goro z znamenito romarsko cerkvijo, od tu pa navzdol mimo Svete Ane in čez Ulce na Ulako, skozi Podcerkev in čez Devin v Dane ali naprej proti Var'hu. Tega bo potem dovolj ali celo preveč za ves dan. Poti po nenaseljenih krajih sicer niso posebej označene za pohodnike (razen del med Starim trgom in Knežjo njivo, kjer gre E6, ter poti na Križno in Racno goro), vendar so – večinoma, razen bližnjic – dobro urejene. Le preveč drzno v globino gozdov, še posebej na ono stran proti Javorniku in Snežniku, brez dobre karte nikar, tudi če te ni strah medvedov.

Viri:

1. J. Udovič, Pesmi, CZ, Lj. 1988.
2. J. Kebe, Loška dolina z Babnim poljem, Družina, 1996.
3. A. Avsec et al.: Notranjski listi I., zal. EPID-PARALELE, Lj., 1977.
4. France Žnidaršič, Stari trg, zapis pripovedi.

Manj znane narečne besede:

višje – trda trava z najvišjih hribovskih travnikov
banka – ploščata lesena posoda za vodo, narejena iz kratkih dog in okovana, neke vrste zelo kratek sodček za nošenje na hrbtu, namenjena preskrbi z vodo za pitje pri delu, zlasti v košnji.

Ložanje – prebivalci mesta Lož, v širšem pomenu pa prebivalci Loške doline.